

NAAM, LIGGING EN OUDERDOM VAN GEMERT.

door Drs. H.J.M. Thiadens

Mat de naam "Gemert" betreft schrijft Dr. J. de Vries: "in 1080 Gamerthe, in 1261 Gemerthe geschreven. De verklaring uit gen-aard "streek leidend naar een akkergrond" is volkomen uit de lucht gegrepen. Wij moeten blijkbaar uitgaan van een grondvorm Gamarithi, dat is het collectief van gamara, dat echter duister is". (1).

In het artikel van J.E. Bogaers en M. Gysseling: "Nehalennia, Gimio en Ganuenta" (2) vindt men... "verder liggen een groot aantal plaatsen Jemappes en dergelijke aan de monding van beken in groter waterlopen. Telkens mag men reconstrueren ganu-apio, gegermaniseerd tot ganu-apja en vervolgens evoluerend tot gamuapja-- gammapja-- gamappi. Het ligt voor de hand dat in al deze namen "ganu" dezelfde betekenis moet hebben als het oudiers gin "mond", dus in toponymisch gebruik "monding". Het betreft: Gamaches, Jemappes, Jemeppe-sur-Meuse, Jemeppe-sur-Sambre en Guémappe (in 1135 de Gammapio, 1164 Gamapia. Guémappe, gelegen in het arrondissement Arras (Fr), ligt evenwel niet aan een samenloop, maar de Cojeul vormt er twee armen die beneden het dorp weer samenkomen".

De Aa of Weerij's mondde via de Donk en de Gampel in de Mark te Breda. In het Inventaris van het archief van het Begijnhof te Breda vindt men Gampel terug op 7 april 1378... "uit een beemd van Anchem Pauwelsz gelegen op Ghemple". Ik ben geen naamkundige, maar historisch-geograaf. Niettemin lijkt het mij niet onmogelijk dat in Gampel (Ghemple) te Breda de betekenis "monding" schuil gaat. (3).

Ganuenta = Colijnsplaat. Hier verbreedde zich de monding van de Schelde in de Romeinse tijd.

-90-

De oudste naam van de Dieze te 's-Hertogenbosch is Digena. Ook in dit "gen" meen ik het Keltische gen = monding te herkennen, evenals in het Gennep bij Eindhoven en in Gennep bij de uitmonding van de Niers in de Maas. Het is dan ook in dit licht gezien, dat ik het aandurf in Gemert (Gamarithi) te denken aan het begrip monding in de Keltische tijd. Beschouwen we immers de overzichtskaart van de beken, kreken en overige watergangen in de provincie Noord-Brabant, zoals die voorkomt in de uitgave van de Brabantse Milieufederatie "Beken in Brabant" (p. 155), dan blijken omtrent Gemert samen te komen: Noordloop of Boerdonkse Aa, Broek Aa, de Grotelse Loop, Leigraaf, de Rips en de Peelse Loop. Dit alles gaat omtrent Gemert in de Aa. Dit samenvloeiingspunt zal wel samenhangen met een weggezakte aardschol. Immers ten zuidwesten van Gemert buigt de stroomrichting van de Aa naar het noorden. Deze schol moet stijgen naar het noordwesten, omdat we zien dat bij Erp de Aa weer naar het westen ombuigt.

Conclusie: Gemert gaat terug tot de Keltische tijd en dankt zijn naam aan de samenvloeiing van veel water in de Aa dankzij tektonische gebeurtenissen.

NOTEN:

- (1) Dr. J. de Vries, Woordenboek, Aula 85, p. 63.
- (2) J.E. Bogaers en M. Gysseling, Nehalennia, Gimio en Ganuenta, Naamkunde 4 (1972), p. 238.
- (3) H.J.M. Thiadens, De Gampel in Breda, Naamkunde 6 (1974), p. 86.

